

Pedagogické čítanie

Tvorivé písanie

vo výučbe slovenského jazyka a literatúry

a príbuzných predmetov

PaedDr. Mariana Kamenská

Sereď 2007

Obsah

Úvod	1
Metodika práce	5
1. kapitola – Špecializačné a inovačné štúdium	
1.1. Cieľ štúdia	6
1.2. Účastníci štúdia	7
1.3. Organizácia štúdia	7
1.4. Podmienky úspešného ukončenia štúdia	7
1.5. Obsah štúdia	7
1.6. Ciele jednotlivých vzdelávacích blokov	8
1.7. Čitateľské a interpretateľské zručnosti	8
1.8. Umenie	8
1.9. Literárne druhy a žánre	8
1.10. Próza.....	8
1.11. Poézia	10
1.12. Dráma	11
1.13. Jazyk.....	11
1.14. Vzdelávacie bloky	12
2. kapitola – Tvorivé písanie v pedagogickej praxi	
2.1. Tvorivé písanie v pedagogickej praxi	21
2.2. Kratšie tvorivé aktivity.....	22
2.3. Kombinované aktivity časovo náročnejšie.....	24
2.4. Tvorivá hodina filozofie.....	33
2.5. Tvorivá hodina etickej výchovy	36
2.6. Tvorivé písanie a mimoškolské aktivity	37
Diskusia	38
Záver	40
Použitá literatúra	41
Prílohy	42

Úvod

V práci pedagogického čítania s názvom **Tvorivé písanie vo výučbe slovenského jazyka a literatúry a príbuzných predmetov** predstavujem tvorivé písanie v edukačnom systéme, tvorivé písanie ako súčasť moderného vyučovacieho procesu, ktoré má predpoklady stať sa súčasťou učebných osnov predmetu slovenský jazyk a literatúra na základných a stredných školách.

V súčasnej pedagogickej praxi zaujíma tvorivosť veľký význam. Tvorivosť pomáha komplexne rozvíjať osobnosť žiaka v rámci celého vyučovacieho procesu. Tvorivé vyučovanie pôsobí na rozvoj tvorivého myslenia, tvorivého písania, vnímania a čítania, je motiváciou k tvorivému učeniu sa, podporuje záujem o tvorivé aktivity, rozvíja fantáziu, umožňuje prežívať pocity z tvorivého procesu podporujúce sebavedomie žiaka, sebarealizáciu a s tým spojené i sociálne učenie a sociálne oceňovanie.

Tvorivé písanie ako nástroj rozvoja literárnej kompetencie predstavuje súbor aktivít, ktoré menia žiaka z jednoduchého príjemcu na spoluautora textu. Každému mladému človeku je prirodzený duch bádania, je prirodzená túžba objavovať, zvedavosť a záujem o nové, dosiaľ nepoznané. Tvorivým písaním, čiže aktívnou účasťou žiaka na vyučovacom procese, prežívaním vlastných tvorivých postupov, sa žiak vychováva ku flexibilitate, k objavovaniu nových súvislostí, k originalite, k nezávislosti myslenia, k experimentovaniu, k iniciatíve. Vďaka tvorivému písaniu sa žiaci môžu zbaviť strachu a zábran pri vlastnom ústnom prejave, získavajú istotu a sebadôveru, žiaci strácajú obavy z neznáma, neboja sa vyjadriť svoj vlastný názor, strácajú zábrany prezentovať pred spolužiakmi výsledky svojich tvorivých pokusov.

Učenie slovenského jazyka a literatúry sa vďaka tvorivému písaniu stáva pre žiakov prítiahlivejšie, zábavnejšie. Práca s literárnym textom prostredníctvom tvorivého písania sa môže realizovať rôznym spôsobom. Tvorivé písanie môže slúžiť ako:

- 1) motivácia pre lepšie pochopenie témy, pre lepšie pochopenie využitia obrazných výrazových prostriedkov,
- 2) predpríprava k pochopeniu umeleckého literárneho smeru,
- 3) inšpirácia pre tvorivé písania po prečítaní umeleckého textu a jeho následnému prerozprávaniu, analýze, interpretácia pomocou analógie, karikatúry, paródie, parafrázy, kontrastu, prípadne pomocou rôznej žánrovej škály,
- 4) osvojenie si rôznych umeleckých postupov a výrazných prostriedkov,
- 5) rozvíjanie vlastných estetických postupov a rozvíjanie estetických hodnôt,

- 6) kultivuje záujem žiakov o čítanie i menej atraktívnych, duševnému mladému človeku „nezaujímavých“ textov atď.

Tvorivosti v edukačnom systéme sa venoval aj prof. PhDr. Miron Zelina Dr.Sc. vo svojom príspevku na Sympóziu o tvorivom písaní, ktoré sa konalo v Bratislave v roku 2006:

Pokiaľ sa sústredíme na širší kontext – tvorivosť v edukačnom systéme – môžeme problém rozdeliť do niekoľkých častí.

1. Ide o filozofiu, koncepciu školstva, systému výchovy a vzdelávania, a to nielen v školách, i keď tam je základ, ale ide o rozvíjanie a podporu tvorivosti v každej oblasti života – doma, v práci, vo voľnom čase, v kultúre, umení, politickom živote, medziľudských vzťahoch, tvorivosť v súvisi so zdravím človeka, atď. Niet oblasti v živote človeka a spoločnosti, kde by tvorivosť nemohla byť účinným nástrojom zdokonaľovania človeka a spoločnosti. Vyhlásenie EÚ o „vzdelanostnej spoločnosti“ tomu nasvedčuje, podobne ako výsledky PISA meraní, výsledky školskej inšpekcie, výsledky monitoringu u nás ukazujú, že žiaci zaostávajú najmä v oblasti hodnotiaceho, interpretačného a kreatívneho myslenia.
2. Filozofiu, koncepciu je potrebné rozmeniť na „drobné“, dostať ich do osnov v intenciách:
 - vedecká disciplína obsahuje konceptuálnu štruktúru vedy, výber a zaradovanie v našom prípade tvorivosti do edukačného systému
 - kurikulum obsahuje osnovy, tematické a časové plány predmetov, texty, cvičenia
 - inštrukčné programy konkretizujú kurikulum do učebníc, metodík, poradenských textov a cvičení pre žiakov, učiteľov, metodikov
 - z tohto pohľadu pred nami stojí úloha kurikulárnej transformácie, vyjadrená aj v MILÉNIU. Žiaľ, od výziev a schválených dokumentov ešte v roku 2001, ale aj predtým (konceptia Duch školy, Konštantín) sa skoro nič neurobilo. Vnímame to ako jednu z podstatných prekážok účinnejšej implementácie tvorivosti do edukačnej praxe našich škôl
3. Je potrebné analyzovať konkrétne učebné osnovy, a to:
 - a) celkove, kde sú presahy možností rozvíjania tvorivého písania v iných predmetoch
 - b) sústrediť sa na osnovy slovenského jazyka a prípadne cudzích jazykovNajdôležitejším činiteľom tvorivej výchovy, tvorivého písania je učiteľ. Pokiaľ sám učiteľ nie je tvorivým, všetky ostatné opatrenia môžu zlyhať... (M. Zelina, 2006)

V nadväznosti na myšlienky PhDr. Mirona Zelinu Dr.Sc. si dovoľujem tvrdiť, že učiteľ slovenského jazyka a literatúry môže prostredníctvom tvorivého písania zmeniť žiakov z objektu svojho pedagogického pôsobenia na partnerov v edukačnom procese.

Vďaka tvorivému písaniu môže učiteľ slovenského jazyka a literatúry:

- 1) svojím žiakom ponúknuť netradičný, ale pritom skutočne efektívny spôsob ako sa učiť slovenský jazyk a literatúru,
- 2) upustiť od direktívnych metód nútiacich memorovať učivo a naučiť žiakov vlastnému mysleniu, pociťovaniu, spomínaniu, uvažovaniu, tvoreniu, tvorivému učeniu sa,
- 3) zažiť radostnú, tvorivú atmosféru v triede, radosť z učenia i učenia sa, radosť z toho, že žiak môže mať často lepšie „nápad“ či „výsledky“ tvorivej činnosti ako sám učiteľ,
- 4) naučiť žiaka pomáhať poznávaniu svojich pocitov, skúseností, názorov, hodnôt s rovesníkmi, učiteľom, autorom textu, literárnym kritikom, atď.

Cieľom práce je:

- oboznámiť učiteľov slovenského jazyka a literatúry s obsahom, metódami a technikami tvorivého písania,
- zbaviť učiteľov slovenského jazyka a literatúry predsudkov o časovej náročnosti, o preplnenosti učebných osnov, o neefektívnosti výučby slovenského jazyka a literatúry pri „otrockom“ dodržiavaní tematických plánov, o hrozbe externej časti maturitnej skúšky zo slovenského jazyka a literatúry,
- skvalitniť výučbu materinského jazyka posilnením jej tvorivej a humanistickej zložky,
- navrhnúť možnosti integrácie tvorivého písania do výučby slovenského jazyka a literatúry, aby sa hodiny slovenského jazyka a literatúry stali prítiažlivejšie pre učiteľov i žiakov,
- pomôcť učiteľom slovenského jazyka a literatúry zbaviť sa „predčasného vyhorenia“

V mojej práci vychádzam z tvorivých zážitkov, z vlastných skúseností a z vlastného tvorivého nadšenia, ktoré som získala počas dvojročného Špecializačného a inovačného štúdia pre učiteľov slovenského jazyka a literatúry ZŠ a SŠ organizovaného Štátnym pedagogickým

ústavom v Bratislave a na Letnej škole tvorivého písania v Mojmírovciach v dňoch 26. júna – 2. júla 2005.

Obsahom mojej práce sú aj konkrétne výsledky tvorivého písania žiakov na hodinách slovenského jazyka a literatúry, občianskej náuky a etickej výchovy z Obchodnej akadémie v Seredi.

Okrem vyučovacieho procesu sme založili v minulom školskom roku krúžok tvorivého písania. Každý týždeň dve hodiny si žiaci overujú svoje tvorivé schopnosti pri písaní básní, prozaických textov, pri vnímaní hudby a následných schopnostiach pomenovať svoje pocity, pri kreatívnom preklade literárneho textu do dramatickej formy, pri vnímaní literárneho textu.

Vyučujem slovenský jazyk a literatúru a občiansku náuku od roku 1984. Vždy som hľadala nové metódy a formy, ako zefektívniť vyučovací proces.

Venovala som sa žiakom v literárno-recitačnom krúžku, v krúžku literárno-dramatickom, spolu so žiakmi sme pripravovali rôzne príležitostné programy, zábavným spôsobom sme analyzovali divadelné predstavenia, svoje tvorivé schopnosti sme konfrontovali na rôznych súťažiach. Po čase sa však môj tvorivý potenciál začal vytrácať. Možno to bolo spôsobené i novými nárokmi na učiteľov slovenského jazyka a literatúry pri tvorbe maturitných zadaní, prílišnou zodpovednosťou pri príprave žiakov na maturitnú skúšku. Vďaka tvorivému písaniu som opäť nadobudla pocit, že vyučovanie slovenského jazyka a literatúry sa dá spríjemniť, že si žiaci s radosťou osvojujú nové poznatky, že sú sami hrdí na to, čo u seba môžu objaviť, čo objavujú a čo sú schopní vytvoriť.

Moje poďakovanie patrí lektorom PhDr. Viere Eliášovej, PhD., Mgr. Márii Kočanovej, spisovateľovi Danielovi Hevierovi, PhDr. Igorovi Hochelovi, PhD., Ivanovi Lackovi, PhD., Timotee Vrábelovej, PhD., PaedDr. Renáte Somorovej a ďalším významným osobnostiam, ktoré sa počas Špecializačného inovačného štúdia pre učiteľov slovenského jazyka a literatúry ZŠ a SŠ v Bratislave podelili so svojimi skúsenosťami z tvorivého vyučovania: prof. Miron Zelina DrSc., PhDr. Zbyněk Fišer, PhD., spisovateľ Ján Buzássy, prof. PhDr. Ján Zambor, CSc., Jiří Studený, spisovateľ Ján Uličiansky.

Metodika práce

Pedagogické čítanie venované tvorivému písaniu vo výučbe slovenského jazyka a literatúry a príbuzných predmetov som rozdelila do 2 kapitol.

Prvú kapitolu venujem podrobne rozpracovanému návrhu Projektu špecializačného a inovačného štúdia vo výučbe slovenského jazyka a literatúry.

V druhej kapitole predstavujem metodické postupy, formy a techniky tvorivého písania z vlastnej pedagogickej praxe aplikované na hodinách slovenského jazyka a literatúry, občianskej náuky, etickej výchovy a krúžku tvorivého písania. Jednotlivé aktivity sú doplnené ukázkami prác študentov Obchodnej akadémie v Seredi a fotografickým materiálom.

V diskusii som zaznamenala pocity, myšlienky a postrehy študentov obchodnej akadémie po absolvovaní tvorivých aktivít.

V závere vyslovujem presvedčenie a vieru, že tvorivé písanie „chytí za srdce“ všetkých tvorivých učiteľov, ktorí budú ďalej propagovať myšlienky kreatívneho vyučovania na slovenských základných a stredných školách.

1. kapitola

Špecializačné a inovačné štúdium pre učiteľov slovenského jazyka a literatúry základných a stredných škôl

Povedala stránka snehobieleho papierera...

Stránka snehobieleho papierera povedala:
„Ako čistá som sa zrodila
a čistou zostanem navždy
Radšej zhorím
a premením sa v biely popol
než by sa ma dotkla temnota
alebo sa ku mne priblížil ktosi nečistý.“

Kalamár počul, čo stránka hovorí
a jeho temné srdce sa smialo
no nikdy sa k nej neodvážil priblížiť
Farbičky ju tiež počuli
a nikdy neprišli bližšie

A snehobiela stránka papierera zostala čistá 27
a počestná navždy
- čistá a počestná -
a prázdna

V prvej kapitole predstavujem návrh Projektu Špecializačného a inovačného štúdia:

1.1 Cieľ štúdia:

- 1) inovovať a skvalitniť výuču slovenského jazyka a literatúry posilnením jej tvorivej a humanistickej zložky,
- 2) zážitkovou a tvorivou formou sprostredkovať učiteľom slovenského jazyka a literatúry obsah, metódy a techniky tvorivého písania,
- 3) vzbudiť u učiteľov slovenského jazyka a literatúry ochotu prít'azlivejším spôsobom, zážitkovým učením sprístupniť žiakom obsah predmetu slovenský jazyk a literatúra,
- 4) zbaviť učiteľov slovenského jazyka a literatúry strachu z učebných osnov, z nedodržiavania časového plnenia tematických plánov, z externej i internej časti maturitnej skúšky,
- 5) pomáhať pri tvorbe metodických a učebných materiálov.

1.2 Účastníci štúdia:

Účastníkmi Špecializačného a inovačného štúdia môžu byť kvalifikovaní učitelia slovenského jazyka a literatúry základných a stredných škôl, prípadne príbuzných predmetov. Na štúdium sa prihlasujú dobrovoľne so súhlasom riaditeľa školy.

1.3 Organizácia štúdia:

Štúdium sa otvorí, ak sa naň prihlási aspoň 16, maximálne 20 uchádzačov. Štúdium sa uskutoční v rozsahu 200 hodín v priebehu dvoch školských rokov formou jednodňových stretnutí, spravidla 1 až 2 krát v mesiaci, alebo formou viacdňových sústrezení. Realizácia bude prebiehať formou prednášok, zážitkovou formou tvorivých cvičení, workshopov a seminárov. Štúdium účastníci ukončia záverečnou prácou, ktorej rozsah je 25 – 30 strán. Tému práce si účastník volí po konzultácii s metodikom slovenského jazyka a literatúry alebo lektorom inovačného štúdia.

1.4 Podmienky úspešného ukončenia štúdia

- 80 % až 100 % účasť na vzdelávacích blokoch
- úspešná obhajoba záverečnej práce
- účastníci poskytnú materiály v rámci tohto štúdia bezplatne školiacemu pracovisku na ďalšie použitie

Po splnení týchto podmienok účastníci získajú osvedčenie o absolvovaní štúdia

1.5 Obsah štúdia:

Je rozdelený na 160 hodín a 20 hodín tvorí praktické využitie metód tvorivého písania vo vyučovacom procese účastníkmi štúdia, 20 hodín je venovaných tvorbe záverečnej práce.

Ciele dosiahnuté v jednotlivých vzdelávacích blokoch, vychádzajúce z cieľových požiadaviek na vedomosti a zručnosti maturantov zo slovenského jazyka a literatúry.

1.6 Všeobecné ciele:

- sformulovať očakávania zo štúdia tvorivého písania
- sformulovať a pomenovať problémové časti edukačného pochodu
- pomenovať pocity a stav otvorenosti účastníka pred začatím zážitkového učenia
- odstránenie neistoty z tvorivého písania (typu „zo mňa nikdy spisovateľ nebude“)
- odstránenie obáv pred „čistou stránkou papiera“

1.7 Čitateľské a interpretačné zručnosti:

- reprodukcia a vysvetlenie definície literárnohistorických pojmov
- interpretácia známeho literárneho textu z umeleckej literatúry po myšlienkovvej, kompozičnej a štylistickej stránke
- sformulovať vlastné stanovisko k cudzej interpretácii a hodnoteniu literárneho diela
- intersemiotický preklad literárneho textu

1.8 Umenie:

- zažiť a precítiť estetický zážitok z kontaktu s umeleckým dielom
- pochopiť systémovú nadväznosť vo vývine umeleckých smerov a umeleckej literatúry, charakteristiku literárnych období a smerov

1.9 Literárne druhy a žánre:

- pestrosť literárnych druhov a žánrov, rozdiely a podobnosti
- transformácia jedného literárneho druhu (žánru) do druhého

1.10 PRÓZA:

- štruktúra literárneho diela
- precvičovanie si rôznych kompozičných postupov
- pochopiť horizontálne a vertikálne členenie textu
- pochopiť rozdiel medzi pásmom rozprávača a pásmom postáv
- príbeh - čo robí príbeh zaujímavým
 - tvorba príbehu pomocou fáz sujetovej výstavby textu
 - riadená tvorba príbehu individuálne
 - spoločná tvorba príbehu v určitom literárnom druhu, žánri
 - porovnávanie štýlov príbehu
 - písanie príbehu presne ohraničeným počtom slov, dôraz na kľúčové slová
 - následnosť dejov v príbehu
 - môj obľúbený film, román, ...
- krátka poviedka - tvorenie miniságy
 - vyjadrenie čo nastručnejšej myšlienky v krátkej poviedke
 - pokus o tvorbu zápletky
 - zachytenie atmosféry, snahy o dramatizáciu príbehu
 - druhy rozprávača: vševediaci, vševidiaci, ich-forma, er-forma, oko kamery

Opis a charakteristika:

- druhy opisu a ich využitie
- nácvik opisu a charakteristiky osoby
- zhmotnenie literárnej postavy, oživenie literárneho hrdinu
- pokus o opis a charakteristiku podľa modelu
- opis izby netradične
- opis prostredia
- zhmotnenie abstraktných pojmov
- výstižné opísanie predstáv, pocitov
- tvorba asociácií
- písanie monológov, tvorba dialógov prozaického textu

Rôzne:

- ľudová rozprávka, hlavné znaky, jazyk, charakter, hlavní hrdinovia
- tvorba neformálnych listov
- rozvoj empatie, schopnosť vžiť sa do života postáv
- využívanie nových možností pomocou SMS, e-mailov, snímanie mobilným telefónom, ...
- využívanie obrázkov, umeleckých diel, hudobnej produkcie a prienik do svojho vnútra
- štylistika prozaického textu

1.11 POÉZIA:

- tvorba básne
- snaha o výstižné vyjadrenie pocitov o sebe formou modernej básne
- tvorivosť pri vytváraní obrazov prírody, miesta, nezabudnuteľných miest
- epická báseň
- surrealistická báseň, automatický text
- tvorba štrukturovanej básne podľa vzoru
- krátke básnické formy cinquain a haiku

Umelecké výrazové prostriedky:

- tvorba prirovnaní
- netradičná tvorba metafor
- alegória a jej využitie
- tvorba anafory, epifory, epiteta, personifikácie, prirovnania, symbolu, personifikácie, kontrastu, inverzie, metonymie
- využitie hyperboly, irónie, satiry, humoru
- opakovanie a precvičovanie tvorby iných básnických výrazových prostriedkov
- použitie umeleckých výrazových prostriedkov bežne nepoužívaných s využitím fantázie a tvorivosti
- vedieť predchádzať klišé, frázam a gýčovosti

Metrika:

- tvorba krátkej básne s jednoduchým rýmom
- precvičovanie si rôznych druhov rýmov
- precítiť rytmus básne
- vytváranie vlastných rýmov
- krátka nerýmovaná báseň
- voľný verš
- určovanie poradia vlastných viet podľa rýmov
- precvičovanie rôznych veršových systémov
- odhaľovanie stopovej výstavby verša
- strofa a precvičovanie jej rôznych druhov

Emočný náboj:

- pomenovanie vlastných pocitov
- nepriame opisovanie pocitov netradičnými metódami
- empatia a vyjadrenie pocitov iných
- spoznávanie samých seba

1.12 DRÁMA:

- dramatizácia literárneho textu
- pantomimické zobrazenie umeleckého smeru
- scénické zobrazenie umeleckého smeru
- divadelná reč, dramatický dialóg
- tvorba paralelného dialógu
- tvorba absurdného dialógu
- tvorba skeču

1.13 JAZYK:

- získavanie informácií z novín a časopisov a následne spracovanie vo vlastných jazykových prejavoch
- slovníky a ich tvorivé využitie
- parafrázovanie myšlienok významných osobností z médií
- využívanie spisovného jazyka, slangových výrazov, „internetového jazyka“, „jazyka mobilných operátorov“, využitie dialektizmov, frazeologizmov

- rozoznávanie jazykových štýlov a slohových postupov netradičnou formou
- rozdiely medzi písaným a hovoreným prejavom zábavnou formou
- slohové útvary a ich rozlišovanie
- rozvoj jazykových zručností
- rôzne kombinácie - zmysel s nezmyslom
- aktivizácia doterajšej slovnej zásoby uplatnením fantázie a tvorivosti
- využívanie bežne nepoužívaných jazykových prostriedkov

1.14 Vzdelávacie bloky

Tvorivosť uletí, keď ju len ľahko držíš,
 tvorivosť umiera, keď ju svojím stiskom moríš,
 pevne či ľahko, ako mám rozpoznať,
 či ju mám uchopiť, či jej mám voľnosť dať

Oscar Wilde

(parafráza básne Oscara Wildea, v ktorej je slovo
 „láska“ nahradené slovom tvorivosť)
 (R. Brandbury, 1998)

Počas jednodňového stretnutia je možné absolvovať dva štvorhodinové bloky. Výhodnejšia je však kombinácia vzdelávacích blokov na mimoriadnom sústredení. V nasledujúcej časti navrhujem metodiku tvorivého písania, ktoré som rozdelila na **štvorhodinové aktivity** (40). Jednotlivé aktivity môžu **začínať** rozohriatím mysle, koncentráciou, motiváciou, prepojením zažitého a napísaného, prepojením prečítaného a vlastnou tvorivou činnosťou. **Ciele** nasledujúcich aktivít sú kombináciou niektorých predchádzajúcich cieľových požiadaviek, čo závisí od zvolenej témy aktivity. Niektoré aktivity sú časovo menej náročné (10 – 15 minút), iné sú kombináciou rôznych techník a trvajú 30 – 45 minút, prípadne i viac. Dajú sa dopĺňať rôznymi alternatívnymi aktivitami.

Na záver aktivity je potrebná prezentácia všetkých výsledkov tvorivého písania účastníkov alebo jednotlivých skupín. Dôležitá je spätná väzba, v ktorej účastníci uvažujú o možnostiach

využitia daných aktivít vo vyučovacom predmete na ZŠ a SŠ a o vlastných zážitkoch z tvorivého procesu.

V nasledujúcej časti uvádzam tematickú náplň 40 vzdelávacích blokov:

1.

- **rozohriatie mysle**
- zoznamovanie sa akrostickou básňou, čo očakávame od tvorivého písania
- predstavenie obsahu, metód, foriem, techniky tvorivého písania (fluencia, flexibilita, originalita)
- kreatívne písanie prózy, čo vyjadruje, vyhýbanie sa klišé, ...
- aktivizácia, rozohriatie mysle: Som najlepší učiteľ
- mozgotrasenie – človek je schopný v časovej tiesni zmobilizovať svoj mozgový potenciál a vytvoriť zaujímavé veci
- čo všetko sa dá robiť v zborovni
- čo všetko sa nedá robiť v zborovni
- napísať zoznam vecí a z neho napísať návrh na použitie
- **tvorivá empatia** do mysle, víťazky miss – tesne pred vyhlásením súťaže (krátky monológ)
- **spätná väzba** – možnosti využitia v praxi

2.

- **kreatívne písanie poézie:**
- aká je dobrá báseň, téma, myšlienka, konflikt, nezvyčajný významný kontrast, pointa, mystifikácia asociácie, súvislosti, ...
- **rozohriatie mysle** – dáme účastníkom do ruky špendlík (kameň, citrón, čistý kúsok papiera, smetný kôš) a zapisujeme asociácie, tvoríme frazeologizmy
- z predchádzajúcich poznámok píšeme **dvojveršie na tému** „Keď budem špendlíkom (kameňom, ...)“ a ďalšie dvojveršie „Túžim po ...“
- **prezentácia, spätná väzba**

3.

- **rozohriatie mysle** – koláž
- **kreatívne písanie** – nakresliť predmet na A4, ktorý ma v živote ovplyvnil a úplne ho popísať
- **transformácia novinového populárno-vedeckého** článku na ódu, lyrickú báseň, cinquain a haiku, miniságu (ohraničený počet slov)
- **rotujúca báseň** – každý účastník vidí len verš predchádzajúceho a naň reaguje
- **prezentácia, spätná väzba**

4.

- **rozohriatie mysle** – ako sa momentálne cítim
- **kreatívne písanie** – **zhmotnenie abstraktného pojmu** piatimi zmyslami (láska, šťastie, strach, svedomie, túžba, ...)
- napísať pomocou piatich zmyslov krátku rýmovanú báseň
- **tvorba anagramu** – rozstrihať písmená mena a priezviska významnej osobnosti a zostaviť z nich (poprehadzovaných) výstižný anagram
- **prezentácia, spätná väzba**

5.
 - **rozohriatie mysle** – na čo všetko nám môže slúžiť kancelárska spinka, vypálená zápalka, použitá zubná kefka, ...
 - **kreatívne písanie:**
 - moja obľúbená literárna, filmová, divadelná postava
 - opis a charakteristika postavy, ktoré si každý účastník sám zvolí
 - systematizácia hlavných znakov tvorby postavy – výzor, zosadenie do prostredia, život, osud, obľúbené jedlo, hudba, ...
 - tvorba fiktívnej postavy
 - **prezentácia, spätná väzba**

6.
 - **koncentrácia** – ticho, bez slov zapisovanie svojich predstáv formou filmovej montáže
 - **riadená vizualizácia** – ticho, pomalé vypovedanie otázok a zapisovanie si odpovedí – čo si predstavujem pod pojmom láska (20 otázok)
 - zhmotnenie pojmu láska, oddelenie klišé
 - **mozgotrasenie** – vytvoriť báseň – využiť rôzne strofické formy – sonet, cinquain a haiku
 - **prezentácia, spätná väzba**

7.
 - **prepojenie zažitého s napísaným:** napísanie krátkeho príbehu, čo som zažil cestou z práce, zo školy, na miesto školenia, ...
 - **príbeh a jeho dramatizácia** – dramatické rozprávanie
 - začatie príbehu, pokračovanie príbehu, ukončenie príbehu
 - jednotlivé časti sú prerušované riadenou vizualizáciou – pokyny dáva školiteľ
 - **prezentácia, spätná väzba**

8.
 - **rozohriatie mysle** – ocitli sme sa sami na opustenom ostrove, môžeme dať jeden odkaz ľuďstvu (jednej osobe, skupine ľudí)
 - **kreatívne využitie osobného listu** – využije stredoveké listy – literárne štylizovanie listov, napr. List Stibora zo Stiboríc z Beckova, ...
 - **transformácia** stredovekého listu do aktuálnych spoločenských pomerov zachovajúc stredoveký jazyk a štylistiku
 - **moderné písanie správ** – e-mail, SMS, písanie listu fiktívnej postave (literárnej postave, autorovi, ...)
 - **prezentácia, spätná väzba**

9.
 - **rozohriatie tela a mysle** – zborová recitácia básne (čítankového textu)
 - **transformácia literárneho básnického textu** do dramatickej javiskovej podoby; vybrať kľúčové slová, scénické zobrazenie úvahových, opisných častí, zvuková rytmická podoba, zachovanie rytmu básne
 - rozdelenie úloh, predvedenie krátkeho divadelného predstavenie
 - **spätná väzba**

10.
 - **rozohriatie ducha** – počúvanie meditatívnej hudby a zapisovanie si pocitov, vystihnúť dramatickú zmenu

- **tvorivé zhmotnenie pocitov** – čo by cítila deka (vareška, skriňa, stará kabelka, ...), keby sme ju odhodili
- prepojenie s hudbou a dramatickým obsahom – ako by sa opisovaná vec bránila svojmu osudu
- **tvorba žalospevu** – napísať žalospev spomínaného predmetu
- pri prezentácii podfarbiť hudbou
- spätná väzba

11.

- **rozohriatie mysle a podvedomia - automatický text** – písať, čo mu príde na um a zareagovať na náhodilé slová, ktoré vyslovuje školiteľ
- **motivácia** – básne surrealistov
- **tvorba genitívnej metafory** - najskôr napísať stĺpček podstatných mien, posunúť susedovi, pridať k nim stĺpček prídavných mien, posunúť susedovi, napísať ďalších stĺpček podstatných mien v genitíve a posunúť susedovi, vybrať najzaujímavejšie a napísať surrealistickú báseň
- **prezentácia, spätná väzba**

12.

- **rozohriatie mysle** – písmenková polievka
- účastník si zoberie „štipku“ písmeniek a zostaví z nich časť abecedy, následne vtípne opísať písmenko
- **hádankárska literárna dielňa:**
- zašifrovať pomocou parafrázy, prípadne krátkeho dvojveršia alebo štvorveršia názov literárneho diela a následne hádať názov i autora
- **transformácia krátkej básne** a vytvorenie báje
- **prezentácia, spätná väzba**

13.

- **rozohriatie mysle** – napísať pracovný postup, ako zvládnuť tridsať žiakov v triede, ktorí sú nesústredení – formou receptu na dobrý koláč
- **spojenie nespojitelného** – literárne postavy z dvoch rôznych literárnych diel sa stretnú a vedú dialóg (Rómeo a Anča – Zmija, ...)
- **Čo by sa stalo keby?** – fiktívne zmeny v dejinách ľudstva, ktoré by ovplyvnili budúcnosť – písanie katastrofického scenára
- **prezentácia, spätná väzba**

14.

- **rozohriatie chutí** – napísať zoznam príjemných chutí a zoznam nepríjemných chutí a napísať krátku báseň, ktorá vystihuje kontrastné chute formou antitézy
- **kreatívne písanie – charakteristika osoby** (priama a nepriama) – napísať zoznam kladných ľudských vlastností a zoznam záporných ľudských vlastností a vytvoriť z nich podstatné mená, predstaviť si, že tieto vlastnosti sú ľudia a cestujú autobusom do školy z miesta bydliska, ako sa správajú
- **druhy rýmov** – po skupinách napísať básne s použitím rôznych druhov rýmu na základe predchádzajúceho textu
- **prezentácia, spätná väzba**

15.

- **rozohriatie mysle** – doplňovačka vynechaných slov v texte, pričom využijeme známe verše
- **kreatívne písanie** – na lístočky dvoch rôznych farieb napíšeme podstatné mená 1) vystihujúce osobu, jej rolu, povolanie, 2) všeobecné podstatné mená; účastníci losujú z každej farby a metaforicky píšú slávnostný príhovor k tejto osobe vyzdvihujúc jej klady (smútočný príhovor na pohrebe, príhovor pri životnom jubileu)
- napokon napíšu ódu na základe príhovoru
- **prezentácia, spätná väzba**

16.

- **rozohriatie sluchu** – veľmi nahlas pustíme dynamickú hudbu a naraz stíchneme a zapisujeme si svoje pocity
- **kreatívne myslenie** – napísať zoznam zvukov, ktoré mám rád a zoznam zvukov, ktoré nemám rád
- vytváranie asociačného radu ku zvukom z rôznych oblastí ľudského života
- napísať desaťveršovú báseň, v ktorej vždy dva verše zachytávajú jednu oblasť ľudského života
- napísať cinquain a haiku na ticho
- **prezentácia, spätná väzba**

17.

- **rozohriatie mysle** – transformácia veršov známych slovenských básnikov do súčasnej spoločenskej, politickej, kultúrnej situácie
- **kreatívne písanie** – pomocou obrázkov rôznych ľudí sa sústreďme na tvár a celú postavu, píšeme rozšírenie priestorov, čo je za hranicu obrázku, rozšírenie časové – pohľad späť a pohľad do budúcnosti
- **prezentácia, spätná väzba**

18.

- **rozohriatie mysle** – empaticky precítiť, ako sa cíti list čistého papiera, ktorý vidí nad sebou dlho uvažujúceho spisovateľa
- **kreatívne písanie absurdného textu** – účastníkom povedať poslednú vetu absurdnej situácie a ich úlohou je dotvoriť celý príbeh retrospektívne
- **noviny** – studnica frazeologizmov a metafor, ktoré treba napísať a napísať sonet pomocou vybratých básnických výrazových prostriedkov
- **prezentácia, spätná väzba**

19.

- **rozohriatie mysle** – napísať v krátkom časovom úseku čo najviac slov na rovnaké začiatkové písmeno, ktoré si vylosuje – koláž vymalovať farebnými ceruzkami písmeno, aby to bola iluminácia
- **kreatívne myslenie** – **kaligram** – na toto písmeno napísať báseň pomocou kaligramu
- **prezentácia, spätná väzba**

20.

- **rozohriatie mysle a zraku** – som oko kamery a zachytávam všetko len zrakom
- **kreatívne písanie** – typy rozprávača – začiatok príbehu s rôznym typom rozprávača, ktorý po istom časovom úseku koluje a účastníci nadväzujú na predchádzajúce riadky tak, že dodržia typ rozprávača (ich-forma, er-forma, oko kamery, vševidiaci-vševediaci, rozprávač)
- rozdělíme účastníkov na štyri skupiny a ich úlohou bude napísať reportáž z prechádzky štyrmi rozprávačmi

- každá skupinka zahrá divadlo so štyrmi postavami
 - **prezentácia, spätná väzba**
- 21.
- **rozohriatie mysle** – recitácia mien z telefónneho zoznamu aj s využitím mimojazykových prostriedkov
 - **kreatívne písanie – titulky z novín** – povystrihovať a zostaviť z nich krátky príbeh, prečítať ako dramatický text
 - zostaviť z nich báseň
 - článok z populárno-náučného časopisu pretransformovať do útvarov publicistického štýlu
 - **prezentácia, spätná väzba**
- 22.
- **rozohriatie mysle** – literárne hádanky v matematických vzorcoch – lúštenie vzorových hádaniek
 - **kreatívne písanie** – vlastná tvorba hádaniek vo forme matematických vzorcov
 - **transformácia básnického textu** na báj, bájku, baladu, epos
 - **prezentácia, spätná väzba**
- 23.
- **rozohriatie mysle** - z pripraveného košíka frazeologizmov napísaných na kúskoch papiera si účastníci vo dvojiciach vylosujú jeden frazeologizmus a pantomimicky stvárnia ustálené spojenie
 - **rozohriatie mysle** – jednotlivé frazeologizmy rozstrihneme na dve časti a všetky opäť pomiešame dohromady; náhodným výberom spájame dve (možno) nesúvisiace ustálené slovné spojenia
 - **tvorivé písanie** – podobným spôsobom môžeme vytvárať náhodné stretnutia dvoch spolu nesúvisiacich literárnych postáv, uviesť ich do konkrétneho prostredia, do konkrétneho času a vytvoriť nový príbeh
 - **prezentácia, spätná väzba**
- 24.
- **rozohriatie fantázie a zručnosti** – z papiera vytvoríme šesť klobúkov a zafarbíme ich rôznymi farbami
 - **kreatívne písanie** – každý klobúk plní inú funkciu pohľadu na skutočnosť
 - klobúky si účastníci posúvajú, pričom opisujú jednu danú tému
 - na základe záznamov tvoríme didakticko-reflexívnu báseň, duchovnú lyrickú báseň, reflexívnu báseň, kritickú báseň, vlasteneckú báseň, ľúbostnú báseň
 - **prezentácia, spätná väzba**
- 25.
- **rozohriatie mysle** - obrázky rôznych umeleckých smerov rozstrihané na niekoľko častí a pomiešané účastníci po skupinách zostavia (toľko skupín, koľko je obrázkov umeleckých smerov)
 - **prepojenie** – podľa obrázkov si zopakujeme hlavné znaky umeleckých smerov
 - **kreatívne písanie** – vytvoriť krátke divadelné predstavenie (dialogická javisková reč), herci sa vžijú do obdobia podľa obrázku, ktoré zobrazovali a pripevnia si z farebných papierov aj náznak scény
 - **prezentácia, spätná väzba**

26.

- **rozohriatie jazyka** – zostavovanie originálnych netypických otázok a druhý účastník zostavuje originálne odpovede
- **kreatívne písanie vo dvojiciach** – písanie absurdného dialógu pomocou inštruktáže, tvorba skeču, hlavné znaky skeču
- **prezentácia, spätná väzba**

27.

- **rozohriatie mysle** – čo robím, keď ráno vstávam, (keď opravujem písomky), keď sedím a ...
- **kreatívne myslenie** – netradičný opis mojej izby z pohľadu nejakého predmetu, zvierat'a, využívajúc rôzne druhy opisu – obohatenie opisu vstupom inej osoby do izby, reakcia predmetu, zvierat'a na situáciu
- **prezentácia, spätná väzba**

28.

- **rozohriatie jazyka** – automatický text, čo mi príde reálne na myseľ
- **kreatívne písanie** – lexikológia, vybrať z predchádzajúceho textu podstatné mená a pripísať k nim synonymá, opozitá, vytvoriť homonymá
- z rôznych druhov slovníkov vypísať rad slov začínajúcich rovnakým písmenom, rovnakou slabikou a vytvárať báseň využívajúc anaforu, následne vymyslieť epiforu a zakomponovať epanastrofu
- **prezentácia, rozohriatie mysle**

29.

- **rozohriatie mysle** – z novín a časopisov vybrať články publicistického štýlu
- **kreatívne myslenie** – účastníci kladú otázky z rôznych oblastí a etáp života školiteľ'a, zapisujú si odpovede a následne po skupinách píšú rôzne žánre publicistického štýlu
- môžu nakresliť obrázok do novín, ktorý vystihol daný článok
- umiestniť článok aj s obrázkom do formátu novín
- **prezentácia, spätná väzba**

30.

- **rozohriatie duše** – kultivované listovanie v rôznych dielach umeleckej literatúry – pre každého účastníka jedna kniha
- **kreatívna tvorba** – vybrať si časť, ktorá účastníka oslovila a napísať si osnovu v bodoch
- zmena kompozície, niektoré body sa môžu povymieňať, druhy kompozície
- **prezentácia, spätná väzba**

31.

- **rozohriatie tela** – na lístočky si každý napíše nejaké želanie, túžbu dokončiac vetu – „Povedz mi, prosím ťa...“
- lístky sa zmiešajú, vylosujú a prišpendlia druhému na chrbát, prechádzanie a nasleduje reakcia ostatných na lístok
- **kreatívne počúvanie a písanie** – vo dvojiciach si porozprávajú účastníci svoj životný príbeh
- počúvajúci následne zapíše tento príbeh
- po prečítaní reaguje na zmenené (doplnené) časti hovoriaci
- **spätná väzba**

32.

- **rozohriatie fantázie** – rôznofarebné papiere v nás vyvolávajú pocity, rozdelenie farieb – podľa pocitov teplé, studené, mäkké, tvrdé, ...
- **kreatívne myslenie** – na svoj papier napísať báseň o farbe papiera
- kuchyňa a farba papiera, doplniť k nej svoje farby
- zoznam vecí, ktoré by som umiestnila v kuchyni
- opis pohárov a opis hrncov
- **prezentácia, spätná väzba**

33.

- **rozohriatie hlasu** – tvorenie hlások rôznej intenzity, vytváranie zvukov pomocou hlások, dychová rezonancia – napumpovanie, vydýchnutie
- BI BE BA BO BU – rotujúce recitovanie, precvičovanie dôrazu
- **kreatívne písanie** – komunikácia verbálna a neverbálna – rotujúci príbeh
- podraz/podfuk – dohodnutých päť kľúčových slov v príbehu, jeden účastník počúvajúci, iný hovoriaci, ale všíma si len mimojazykové prostriedky
- **prezentácia, spätná väzba**

34.

- **rozohriatie mysle** – novinové články z rokovania parlamentu – titulky – mediálne šoty
- **rozohriatie jazyka** – oslovenia v parlamente, poslanci rokujú o školstve, zoznam termínov, zoznam návrhov, zoznam pozmeňujúcich návrhov
- zmena osôb (konferencia opíc, slonov, goríl)
- transformácia požiadaviek
- zapísať diskusný príspevok, napísať zápisnicu
- komuniké, novinová správa
- **prezentácia, spätná väzba**

35.

- **rozohriatie jazyka** – rôznofarebné obrazy, rôzne námety literatúry, experiment – zažitie, písanie, cesta okolo inej reality – zaznamenávanie si asociácií, čo vo mne obraz vyvoláva
- **kreatívne písanie** – výber jedného miesta v obraze, vstup do predmetu, prechod do inej reality, pozorovanie, zatváranie očí, zapisovanie
- riadený príbeh vetami: 1. veta: prešla som, morila som sa ..., v strede príbehu: zmenila som názor ..., posledná veta: ale pohltila ma čierna diera a som späť.
- zväčšenina určitého miesta v texte a zaostrenie pohľadu, vloženie do textu
- reflexia, dotvorenie
- **prezentácia, spätná väzba**

36.

- **rozohriatie tela** – rôzne druhy šálov, šatiek, staré, nemoderné...
- pantomimické vyjadrenie osoby – majiteľ a šálu
- **kreatívne písanie** – životopis osoby, pri čítaní hádať, ktorý šál zobrazuje osobu
- po skupinkách vybrať najvýstižnejší príbeh a dotvoriť ho
- hra na sochu a jej oživenie
- kontrastné postavy – mužská a ženská
- uviesť do prostredia, opísať ich stretnutie

- po skupinkách začať príbeh
- **prezentácia, spätná väzba**

37.

- **rozohriatie mysle** – čistý biely papier a naň napísať prvé písmeno mena suseda – vystihnúť charakter
- **Kreatívne písanie** – óda na osobu
- farby dúhy a pohybom stiahnuť z neba jednu farbu
- farbou približne namaľujem čiaru
- maľujeme báseň s osobou, ktorú sme charakterizovali
- nakreslíme balón a letíme s osobou – fiktívna reportáž z cesty balónom
- **prezentácia, spätná väzba**

38.

- **rozohriatie tela** – premiestnime sa bez slov na určité miesto v priestore, snažíme sa zachytiť svoje pocity
- **kreatívne písanie** – priestor, kde sa práve nachádzame
- priestor, kde sme my
- priestor v nás
- fragmenty asociácií, oddeľujem hrubou čiarou
- prechod z osobných významov k estetickým
- rôzne typy začiatkov príbehu
- vytvárame kreatívne pole priestoru
- **prezentácia, spätná väzba**

39.

- **rozohriatie mysle** – horúca stolička, na ktorej sedí literárna postava a ostatní jej kladú otázky
- **kreatívne písanie** – **osvietenie** – prekvapenie, nezvyčajný obrat deja,
- návrhy, ako sa mala táto postava správať
- návrhy rotujú a každý účastník dostane jeden návrh – napíše osnovu príbehu
- osnova opäť rotuje a ďalší účastník dotvorí príbeh
- **prezentácia, spätná väzba**

40.

- **rozohriatie mysle** – hracia skrinka a k nej asociácie
- **kreatívne písanie** – zoznam vecí, po ktorých človek túži
- čarovná tajomná skrinka – hádanka, čo je v nej
- otvoríme a vyletí čosi neočakávané
- napíšeme legendu o skrinke
- **prezentácia, spätná väzba**

2. kapitola

2.1 Tvorivé písanie v pedagogickej praxi

Ak nevieme rozpoznať študentov talent,
musíme sa k nemu správať ako
k talentovanému

Michal Viewegh

Zaradením tvorivého písania do praktickej výučby slovenského jazyka a literatúry som musela prehodnotiť a zmeniť štýl učenia, zvoliť si také tvorivé aktivity, aby boli v súlade s časovo tematickým plnením plánov, zároveň aby kreatívne dopĺňali učebné osnovy a vychádzali z cieľových požiadaviek na vedomosti a zručnosti maturantov.

Z vlastných skúseností môžem skonštatovať nasledujúce zistenia.

Tvorivé aktivity, zadania, techniky môžu byť:

- 1) súčasťou jednotlivých hodín SJL, OBN, ETI, DEJ a i.
- 2) môžu slúžiť ako motivácia v úvode vyučovacej hodiny
- 3) môžu slúžiť na „rozohriatie mysle“ na koncentráciu
- 4) môžu byť ako jeden ucelený tematický celok (niekoľko vyučovacích hodín)
- 5) môžu byť tvorivou náplňou celej vyučovacej hodiny
- 6) môžu pomôcť pri systematizácii poznatkov na konci vyučovacej hodiny
- 7) môžu pomôcť pri systematizácii poznatkov na konci tematického celku
- 8) môžu byť súčasťou domácej úlohy
- 9) asociačným učením môžu slúžiť na „prepojenie“ medzipredmetových vzťahov
- 10) dajú sa veľmi úspešne využiť na krúžku tvorivého písania, prípadne literárneho seminára
- 11) slúžia na tvorivé zapojenie sa celej školy do tvorivej činnosti, prezentáciu výsledkov tvorivého procesu na nástenke v priestoroch školy (Poézia na prestávku), na chodbách školy (Príloha: obr.č.18-24), v školskom časopise, na internetovej stránke krúžku tvorivého písania

V nasledujúcej časti svojej práce budem vychádzať zo skúseností z vyučovania kreatívneho písania na hodinách slovenského jazyka a literatúry na Obchodnej akadémii v Seredi. Jednotlivé aktivity som rozdelila podľa časovej náročnosti a je ich možné zaradiť do vyučovacieho procesu podľa rozhodnutia samotného učiteľa. Pri každej aktivite uvádzam výsledné práce študentov Obchodnej akadémie v Seredi.

2.2 Kratšie aktivity – čas na vlastnú tvorbu: 10 min

Paródia textu literárneho

Úlohou žiaka je pochopiť literárny text, preniknúť doň, stotožniť sa s textom. Keď žiak vie zdôvodniť, čo sa mu páči, keď vie vysloviť svoj názor, svoj postoj, vie odhaliť kľúčové slová textu, vie napísať i paródiu na pôvodný text. Pôvodný text môže pretransformovať do súčasnosti.

Paródia na úryvok z diela slovenského renesančného autora Jakuba Jakobebe – Slzy, vzdychy a prosby slovenského národa (Čítanka pre 1.roč. gymnázií a stredných škôl)

Slováci, aké vy biedy, ach, aké vy pohromy neraz ste prežívali! Mladé vtáčiky, čo z hniezda vyletávajú, potomstvo budúcnosti, si nachovať a ochrániť neviete?

V búrke ťažko nájsť je červa, ale vždy sa jeden nájde z jedného však pokolenie vtáčikov mladých vyžiť nevie! Preto mnohí letia do úrodnejšej zeme, ďaleko od domova, kde zaopatriť nielen seba vedia. Na domovinu nie vždy v dobrom spomínajú.

No ako vták vie z Afriky priletieť domov, trať vždy do hniezda, tak i Slovák vie, kde domovina jeho je! Po búrkach sa vždy vyčasí a vták domov sa navráti

(žiak 1.ročníka)

Paródia na úryvok z lyricko-epickej skladby od romantického autora Andreja Sládkoviča – Detvan a jej transformácia na problémy súčasného sveta.

Seredčan z roku 2006

*Akoby Sered' dost' feťákov nemala,
mať zrodila pri Váhu syna,
polotovary z Billy mu porozkladala,
flaštičkou čuča mu na zdravie pripíja.
Prvý raz, týpek oči otvorí, čo vidí?
Krásu niklových kopcov.
Prvý raz nozdry svoje rozšíri, čo cíti?
Omamnú vôňu cukrovaru, ktorá sa šíri
ulicami okolo školy v širokú diaľ.*

(žiačka 1. ročníka)

Ša'an 2005

*Akoby Ša'a povalačov nemala!
Matka zrodila v parku syna,
plachtu chemických splodím porozvíjala,
z Dusla na Kaufland ju pripína.
Prvý raz chudák očí otvorí, čo vidí?
Feťákov a skínov hory
a opachy pribúdajúcich smetí.
Zacielí zraky prvé v sídlisko, čo vidí?
Šedivé domov stíny
a čo čuje? Oplzlé nadávky detí.*

(žiačka 1. ročníka)

Hádankárska literárna dielňa

Literárne hádanky sú medzi našimi žiakmi veľmi obľúbené. Nielen medzi žiakmi, ale aj medzi kolegyňami a kolegami, ktorí si overujú svoje vedomosti z maturitných čias. Literárne hádanky používam na hodinách SJL, OBN, ETI. Na krúžku tvorivého písania žiaci vymýšľajú tematické literárne hádanky a každý mesiac ich zverejňujeme na nástenke v priestoroch školy (Príloha: obr. č.1-6). V súťažnej hádankárskej dielni môžu víťazi získať poukaz na 1 deň bez skúšania (Príloha: obr. č.7) podpísaný riaditeľkou školy.

Úlohou žiakov na krúžku tvorivého písania (ale aj na hodinách OBN, ETI, SJL) ja:

1) zašifrovať literárne dielo pomocou matematického vzorca

Hádanka	Správna odpoveď
$2 = DvCH$	<i>Dva dni v Chujave</i>
$3 = SoČ$	<i>3 sestry od Čechova</i>
$1984 = RGO$	<i>1984 Román G.Orwela</i>

2) zašifrovať literárne termíny pomocou matematického vzorca:

$14 = VvS$	<i>14 veršov v sonete</i>
------------	---------------------------

5 = svD

5 spevov v Detvanovi

6 = svH

6 stôp v hexametri

3) zašifrované dielo pomocou parafrázy z literatúry pre deti a mládež:

Dvojnásobná Anka, ale s iným začiatkom

Janka a Danka

Dobry skutok alebo zly skutok, ale 2 krát

ČIN-ČIN

Odvážne zvieratko pod Giblartárom

Smelý zajko v Afrike

4) zašifrovaný názov filmu

Na korábe veľkom smrť čakala dvoch lúbezných holúbkov

Titanic

Bol trňom v oku a hoci bol kráľom, poslali ho na smrť

Umučenie Krista

Štvorec v trojrozmernom priestore popretkávanom

hľbavým uvažovaním znamená nádej, utrpenie, smrť...

Kocka

2.3 Kombinovaná aktivita - čas na vlastnú tvorbu: 45 min

Kombináciou úloh z lexiky, frazeológie a literatúry možno tvorivým písaním rozvíjať slovnú zásobu žiakov, rozvíjať tvorbu asociácií a zručnosť pri utváraní nezvyčajných výrazových prostriedkov

1) úlohou žiakov je vytvárať rad asociácií k pojmu DUŠA. Učiteľ zapisuje nápady žiakov na tabuľu.

Duša: reinkarnácia, priesvitná, krása, vypustiť, posmrtný život, nehmotná, pierko, na dlani, duša národa, ľahkosť, bolesť, bicykel, nafúkať

2) Napísať frazeologizmy. Žiaci môžu využiť pojmy napísané na tabuli

Mať dušu na jazyku

vypľuť dušu

nikde niet živej duše

duša chodí doňho spávať
dušu vyložiť na dlaň
duša piští po niečom
bežať ako bez duše
vytriasť z niekoho dušu

3) Úlohou žiakov je vysvetliť význam frazeologizmov, ktoré im prišli na um

4) Nasledujúcim krokom je vyjadriť tento abstraktný pojem pomocou 5 zmyslov

Som duša
vyzerám ako trblietajúca sa mydlová bublina
znieť ako cinkanie mušličiek
voniám ako prchavá morská pena
chutím ako dúšok krištálovočistej vody
a keď sa ma dotkneš – rozplyniem sa

5) Dobrovoľníci môžu svojich 5 veršov prečítať. Ak máme v triede veľký počet žiakov, rozdelíme ich na skupiny, vo svojej skupinke si prečítajú svoje básne a vyberú tú najzaujímavejšiu a tú nahlas prečítajú.

6) Posledným krokom tejto aktivity je TVORBA GENITÍVNEJ METAFORY. Úlohou žiakov je napísať si 5 vecí, bežne používajú, napr:

vreckovka
pero
mobil
manikúra
počítač

7) K týmto 5 podstatným menám pripísať slovo duša v genitívnom tvare jednotného čísla. Takýmto spôsobom vzniknú náhodné, často však veľmi originálne genitívne metafory, obľúbené u slovenských nadrealistov

vreckovka duše

pero duše

mobil duše

manikúra duše

počítač duše

8) Žiaci si zakrúžkujú genitívnu metaforu, ktorá ich prvá oslovila, prvá zarezovala v ich duši. Záverečnou úlohou tejto aktivity je napísať krátku báseň, v ktorej využije genitívnu metaforu buď v názve básne, alebo priamo vo verši. Môžu skombinovať i viac metafor.

Manikúra duše

ako zakryť smutné detstvo

na končeky biely lak

ako vyhnať obecenstvo

nechty prosím okúsať

ako zašit' všetky rany

náter musí čierny byť

ako odísť bez zábrany

stačí len lak zatvoriť

(žiačka 3. ročníka)

Kombinovaná aktivita - čas na vlastnú tvorbu: 90 min

Farebné myslenie

Učiteľ žiakom vysvetlí podstatu FAREBNÉHO MYSLENIA. Autorom metódy 6 MYSLIACICH KLOBÚKOV je Dr. Edward De Bono, kreatológ, autor koncepcie laterárneho myslenia (laterárny – bočný, postranný). Laterárne myslenie sa definuje ako spôsob hľadania riešenia problému neobvyklou alebo čiastočne nelogickou cestou, je to spôsob, ako sa dá na problém pozerat' z viacerých strán, z viacerých zorných uhlov, rôznymi spôsobmi... Farebné klobúky pomáhajú žiakom analyzovať svoje myslenie, klobúky oddeľujú ego od prejavu, prehľbujú paralelné myslenie v súvislostiach, prehľbujú štruktúrne myslenie.

BIELY KLOBÚK

- **predstavuje** nestrannosť, vyžaduje disciplínu, objektivitu a neutrálny prístup

- **nositeľ** klobúka na problém pozerá bez emócií, bez argumentácie
- **úlohou BIELEHO MYSLENIA** je pomenovať fakty, dostupné údaje, biele myslenie nehodnotí, nekategorizuje, kladie doplnujúce otázky.

ČERVENÝ KLOBÚK

- **predstavuje** emócie, city, pocity, intuíciu, vášeň, oheň, teplo
- **nositeľ** klobúka nie je povinný logicky zdôvodňovať svoje pocity, môže pomenovať pestrú paletu pozitívnych i negatívnych emócií
- **úlohou ČERVENÉHO MYSLENIA** je uvoľniť u žiaka maximálnu spontánnosť, vytvoriť priestor pre vyjadrenie pocitov bez strachu z reakcie iných ľudí

ŽLTÝ KLOBÚK

- **predstavuje** slnko a optimizmus, pozitívny a konštruktívny prístup, operatívnosť
- **nositeľ** klobúka sa sústreďí na všetky pozitíva a hodnoty, logické a praktické pozitívne úvahy, ale aj sny, túžby, nádeje
- pokúša sa oprieť o vedomý optimizmus, o konkrétne argumenty
- **úlohou ŽLTÉHO MYSLENIA** je efektívnosť, žlté myslenie sa snaží logicky nájsť v problémoch ich hodnotu a úžitok, prináša konkrétne návrhy

ČIERNY KLOBÚK

- **predstavuje** negatívne hodnotenie problému, úsudok, prečo riešenie nie je možné, prečo sa niečo nedá
- **nositeľ** klobúka sa zameriava na kritické hodnotenie, zvažuje všetky možné negatívne dôsledky, upozorňuje na chyby, na riskantné a nebezpečné miesta pri riešení, pokúša sa oprieť kritiku o konkrétne argumenty
- **úlohou ČIERNEHO MYSLENIA** je konštruktívny skepticizmus

ZELENÝ KLOBÚK

- **predstavuje** farbu trávy, rastúcej zelene, prírody, predstavuje tvorivé, podnecujúce myslenie
- **nositeľ** klobúka prednáša akékoľvek nápady, hľadá neobvyklé alternatívy
- **úlohou ZELENÉHO MYSLENIA** je rozvíjať laterálne myslenie, tvoriť nové pojmy

MODRÝ KLOBÚK

- **predstavuje** nebo nad hlavou, odstup a rozmyšľanie o myslení, riadenie, organizovanie myslenia
- **nositeľ** klobúka je dirigentom orchestra, udáva tón hry, vypracováva závery z diskusie, zhrnutia, svojím nadhľadom pomáha pri riešení prípadných konfliktov v diskusii
- **úlohou MODRÉHO MYSLENIA** je definovanie problému, objektivita pri tvorbe záverov

Metódu Dr. Edwarda De Bono **6 MYSLIACICH KLOBÚKOV** využiť na hodinách slovenského jazyka a literatúry ma podnietila PhDr. Viera Eliášová, PhD. počas Špecializačného inovačného štúdia a doc. PaedDr. Dana Hanesová, PhD., ktorá túto metódu predstavila v zborníku zo Sympózia o tvorivom písaní (Bratislava 2006)

Aktivitu **6 MYSLIACICH KLOBÚKOV** je vhodné aplikovať na **2 vyučovacích hodinách**. **Prvú vyučovaciu hodinu** venujeme **FAREBNÉMU MYSLENIU**, zapisovaniu si poznámok a záverečnej diskusii. Učiteľ zvolí spoločnú tému, môže ňou byť určitý problém v medziľudských vzťahoch, negatívny jav spoločnosti atď.

Spomínanú metódu môže napríklad využiť ako netradičnú formu pri osvojovaní si a utried'ovaní si vedomostí pri téme výkladový (úvahový) slohový postup. Jednou z alternatív môže byť téma **ŠPENDLÍK**.

Druhú vyučovaciu hodinu venujeme tvorbe krátkych reflexívnych básní na tému **ŠPENDLÍK** metódou riadenej vizualizácie (vizualizácia – schopnosť predstaviť si, do akých vzťahov sa dostanú predmety mimo nás, ak sa ocitnú v určitých polohách)

1. Učiteľ žiakov na **prvej vyučovacej hodine** rozdelí do 6 skupín. Ich úlohou bude pripraviť si z farebných papierov (červený, žltý, zelený, modrý, biely, čierny) klobúky, prípadne klobúky vytvoriť z väčšieho novinového papiera a zafarbiť ich príslušnou farbou a nasadiť si ich na hlavu. **1. skupina** bude mať na hlavách biele klobúky, **2. skupina** čierne, **3. skupina** zelené, **4. skupina** žlté, **5. skupina** červené a **6. skupina** modré klobúky.

Učiteľ žiakom vysvetlí, že farebný klobúk fiktívne myslí za nich a oni len zaznamenávajú myšlienky klobúka. Učiteľ žiakom rozdá rozmnoženú charakteristiku **6 FAREBNÝCH KLOBÚKOV**, nechá im čas na prečítanie a pochopenie úlohy každého klobúka a overí si, či všetci žiaci úlohu pochopili.

Učiteľ na tabuľu napíše spoločnú tému: **ŠPENDLÍK**. Ak žiaci pochopili podstatu farebného myslenia, môžu si začať zaznamenávať myšlienky určené farebným klobúkom, ktorý majú na hlave a ktorý im určuje svoj pohľad na **ŠPENDLÍK**.

Skupiny žiakov si zaznamenávajú myšlienky určené farbou klobúka približne v 3-4 minútových intervaloch. Každá skupina potom posunie svoje farebné klobúky nasledujúcej skupine a opäť si zaznamenávajú myšlienky iného farebného klobúka 3-4 minúty. Takto sa postupne vystrieda všetkých 6 skupín. Každý žiak bude mať záznamy na tému **ŠPENDLÍK** z iného zorného uhla, to znamená 6 odlišných poznámok o **ŠPENDLÍKU**.

2. Ďalším krokom je prečítanie si záznamov podľa farieb. Učiteľ sa môže rozhodnúť, či všetci žiaci postupne prečítajú svoje zápisky. Záleží od počtu žiakov. Ak je v triede veľký počet žiakov, nemusia byť prečítané všetky zápisky. Je dôležité nechať si čas a priestor na záverečnú diskusiu, v ktorej máme spoločne so žiakmi zhrnúť vedomosti získané **FAREBNÝM MYSLENÍM** a aplikovať ich na útvary výkladového (úvahového) slohového postupu.

Jednou z možných alternatív je určiť každej zo 6 skupín jednu farbu, žiaci v skupine si budú porovnávať svoje myšlienky, dopĺňať sa a hovorca skupiny výsledky z diskusie v skupine prednesie pred celou triedou.

Ďalšou z možných alternatív je, že funkciu modrého klobúka prevezme učiteľ, ten bude riadiť diskusiu a zhrnie objektívne závery.

Príklady **FAREBNÉHO MYSLENIA** žiakov 3. ročníka SŠ na tému **ŠPENDLÍK**:

Biely klobúk

- malý, tenký, striebornej farby
- na jednom konci špicatý, pichľavý na druhom konci malá hlavička, hlavička môže byť aj farebná pomôcka pre krajčírky

Červený klobúk

- keby ho nebolo, tak by svet bol ochudobnený
- svet by bol smutný, bez praktickej pomôcky
- spôsobuje bolesť
- na pripichovanie odkazov na nástenku
- nádherná a užitočná vec
- nič lepšie ľudstvo v dejinách nevynašlo
- krása sa snúbi s praktickosťou, vášeň s láskou, šťihlosť s nežnosťou
- neopakovateľné dobrodružstvo pri rozbaľovaní novej pánskej košeľe

Žltý klobúk

- život bez neho je nepredstaviteľný
- bez neho by veci nemali zmysel
- vďaka nemu nemusíme zošívvať

Čierny klobúk

- spôsobuje bolesť, keď sa človek pichne
- šíri infekciu
- nešťastne prehltnúť

- dať niekomu na stoličku

Zelený klobúk

- keď sa pichne krajčírka, šaty sa budú páčiť
- na pírsing
- akupunktúra
- dekorácia interiéru
- na zbierku motýľov
- na nástenku
- na čistenie nechtov
- otváranie nedobytných zámkov
- prepichovanie sáčkov v cestovinovom priemysle (vypúšťanie vzduchu)
- vyberanie triesky
- prepichovanie jaternice

Modrý klobúk

- v ľudskej spoločnosti je veľmi dôležitý, lebo umožní zo sáčku uniknúť vzduch
- slúži na pripichnutie zelenej stužky nádeje
- praktická vec pre krajčírky
- niekedy je nepríjemné pichnúť sa špendlíkom do prsta

3. Na záver **prvej vyučovacej hodiny**, na ktorej sme využili aktivitu **6 MYSLIACICH KLOBÚKOV**, si so žiakmi zopakujeme útvary opisného slohového postupu, ktoré sme prebrali na predchádzajúcich vyučovacích hodinách: **opis a charakteristika**. Učiteľ ich napíše na tabuľu.

Učiteľ vyzve žiakov, aby sa zamysleli nad tým, ktoré **FEREBNÉ MYSLENIE** by mohli využiť pri tvorbe jednotlivých útvarov opisného slohového postupu.

4. Jednou z možností je dať ako domácu úlohu žiakom vypracovať na spoločnú tému **ŠPENDLÍK** opis, návod na použitie, priamu a nepriamu charakteristiku... Učiteľ môže rozdeliť žiakov na 4 skupiny a každej skupine dať vypracovať jeden útvar.

5. V úvode druhej vyučovacej hodiny si utriedime vedomosti z hry o **6 MYSLIACICH KLOBÚKOCH**. Žiaci si na predchádzajúcej hodine zážitkovou formou osvojili odlišnosti farebného myslenia. Dokážu už zhrnúť základnú úlohu farebného klobúka aj bez tejto materiálnej pomôcky.

6. Ďalším krokom bude prezentácia domácich úloh. Z každého útvaru 1-2 práce. Učiteľ vyzve žiakov, aby si predstavili, že majú všetci na hlavách **modré mysliace klobúky**. Ich úlohou je spoločne zhodnotiť hlavné znaky úvahy, výkladu, kritiky a diskusného príspevku, ktoré žiaci využili pri tvorbe domácej úlohy.

7. Ďalším krokom je napísať **haiku**:

– je krátká japonská báseň, ktorá pozostáva z troch veršov (3 riadkov):

➤ v 1. riadku sa nachádza 5 slabík

➤ v 2. riadku sa nachádza 7 slabík

➤ v 3. riadku sa nachádza 5 slabík

Okrem formálnej stránky by mala mať aj hlbší obsah.

báseň napísaná pomocou riadenej vizualizácie postupnými krokmi, ktoré pri písaní vysvetľuje učiteľ:

a) prvý riadok – čo vám špendlík pripomína

b) druhý riadok – na čo sa nedá špendlík použiť

c) čo by som v budúcnosti s ním mohol urobiť

8. Na záver riadenej vizualizácie žiaci majú vymyslieť názov svojej trojveršovej básne, čím sa môže posunúť význam veršov. Následne si básne prečítame, prípadne ich môžeme zverejniť na nástenke, či v priestoroch školy:

Láska

pichnutie bolí

pri spomienke na ten sen

vedľa nástenky

Špendlík

si pokašiteľ

veľmi ma inšpiruješ

zoberte mi ho!

Odvážna

malá hlavička

nedokážeš zlepšiť svet

len si ublížiš

Sklamanie

spravím si pírsing

nedá sa s tebou písať

máš ústa nemé

SMS – kovanie

Píšeš správu?

čakám na ňu!

tvoj mobil duše

asi kluše

iným správam odkaz dať

(žiak 3. ročníka)

2.4 Tvorivá hodina filozofie

1. Kreatívnym systematizovaním poznatkov z jednotlivých tematických celkov na hodinách filozofie si žiaci ľahko osvoja rozdielne filozofické názory. Po prebratí poklasického obdobia gréckej filozofie bolo úlohou žiakov napísať krátky príbeh s použitím dialógov, v ktorom budú vystupovať predstavitelia STOICIZMU, SKEPTIZICMU, EPIKURIZMU A NOVO-PLATONIZMU. Podmienkou bolo vytvoriť prostredie, v ktorom sa bude dej odohrávať, vymyslieť problém, ktorý musia filozofovia vyriešiť a vystihnúť v dialógoch podstatu ich filozofického nazerania na svet.

LIETADLO

Štyria filozofovia ležia na slnkom zaliatej lúke, oddávajú sa rozjímaniu a vtom na oblohe zbadajú veľkého ligotajúceho sa vtáka.

Skeptik: „Ó, bratia moji, čo to letí? Vyzerá to ako veľký vták, ale veľmi pochybujem, že je to vták, veď nemáva krídlami!“

Stoik: „Máš pravdu, je to niečo nové, nepoznané, zachovajme pokoj!“

Novoplatonik: „Bratia, určite je to dokonalý dar z nebies, ktorý nám najvyššie JEDNO zosiela na očistenie našich duší. Prostredníctvom extázy sa môžeme spojiť s JEDNOM.“

EPIKUROSOV: „Priatelja, ale toto čosi nie je súčasťou prírody. Príroda sa mu neprispôsobí!“

Skeptik: „Veľmi, veľmi pochybujem o tom, že to čosi vôbec spoznáme. Ani sa nepokúšajme, Je to zbytočná námaha.“

Stoik: „Vyzerá ako vták, má krídla ako vták, letí ako vták a nie je to vták. Neľakajme sa. Logos nám poslal určite znamenie, skúša nás, riadi náš osud. Možno je lietajúca vec osudovým znamením. Vyrovnajme sa s touto skutočnosťou a zachovajme duševnú rovnováhu. Ataraxia nám určite pomôže.“ Štyria priatelja sa dumajúc rozišli každý svojou stranou.

PROBLÉM TÍNEDŽERIEK

MONIKA STOIKOVÁ, MIŠKA SKEPTIKOVÁ, LUCIA NOVOPLATÓNSKA A ALEXANDRA EPIKURSKÁ sedia na autobusovej zastávke a plánujú si, čo budú robiť večer.

Monika – Pod’me na diskotéku!

Miška – Nemôžeme, zajtra píšeme písomku.

Monika – Nezmeníš to, tak či tak ju budeme písať a múdrejšia nebudeš, veď sa to nedá za jeden večer naučiť.

Lucia – Ale dá sa všetko, len sa musíš ponoriť do extázy, očistiť si dušu a myseľ a JEDNO ti určite pomôže.

Miška - Kiež by bola zajtra chumelica a meškali by autobusy!

Alexandra – Môžeš robiť čo chceš, príroda si to zariadi sama a my sa jej musíme prispôbiť. Aj víchrici.

Monika – Baby, je to náš osud, netreba sa trápiť, aj tak si ju musíme napísať, pod’me sa učiť!

BOHOVIA MUSIA BYŤ ŠIALENÍ

Idú štyria muži po prašnej ceste a pred nich dopadne plechovka od coca-coly.

„Čo je to?“ pýta sa **NOVOPLATONIK** a pokračuje: „Aby sme to zistili, musíme si očistiť dušu.“ **SKEPTIK** sa zamyslí a pochybovačne odvetí: „Je to zbytočné, aj tak nemôžeme zistiť nič o tomto predmete.“ **EPIKUROSOV** chvíľu váha, dvíha zrak k nebesám a uvažuje: „Toto nám

nemohli zhodiť bohovia, veď oni nezasahujú do nášho sveta. Je to zhluk atómov hliníka a kremíka, nenecháme to na ceste, narušili by sme prírodu. Prírodu predsa musíme chrániť!“ Aj **STOIK** sa po chvíli zapojí flegmaticky do debaty: „Keď to čudo spadlo, nič na tom nezmeníme. Logos nám poslal pozdrav. Buďme kľudní.“ Epikuros sa zohne po plechovku, pokrčí ju a zanesie do triedeného odpadového koša.

2. Cieľom nasledujúcej aktivity je zábavnou formou utvrdiť osvojené poznatky z klasického a poklasického obdobia gréckej filozofie. Úlohou žiakov bolo zvoliť si ľubovoľného filozofa a napísať báseň, ktorou by demonštrovali jeho filozofické názory.

STOICIZMUS

*Bol raz jeden Zenón z Kýtia,
čo učil, ako sa má dosiahnuť ataraxia.
Človek sa nad ničím nevzrušuje,
iba v stoickej povahe relaxuje.
Logos, to je sila riadna,
stoici sa len ním riadia.
Pridal sa aj Marcus Aurélius,
ruky nad ním lámal Zeus.
Hlásal, že človek si sám osud nemôže zmeniť
a preto sa s tým každý musí zmieriť.
(Žiačka 3.ročníka)*

ARISTOTELES

*Metafyzika, etika, logika,
to je Aristotelova motyka.
Kope si ňou v svojej duši,
myslím, že už niečo tuší.*

*Subjekty a predikáty,
filozofove voňavé agáty,
kvitnú v každom období,
majú rôzne podoby.*

Látky, formy, účely,

*svojím problémom rázne čelí.
Schopnosť, cnosť a dobro vidí,
zlatou strednou cestou vodí.*

*Tyrani a demokrati
vláda v štáte sa im kráti.
oligarchia či politea, nie je krivda,
to je Aristotelova múdra pravda.*

HERAKLEITOS

*Oheň horí podľa miery,
Herakleitos tomu verí.
Svet tu bol, je a vždy bude, nič tu nie je nikdy v klude.
Podľa neho všetko plynie,
kúpeš sa vždy inde, či nie?
Vesmír a ľudí zmyslami vníma,
na kozmos a hmotu rozum vplýva.*

2.5 Tvorivá hodina etickej výchovy

Kreativita a iniciatíva je jednou z deviatich zásad rozvoja prosociálnosti. Tvorivé písanie sa okrem tejto časti dá využiť takmer na všetkých hodinách etickej výchovy. V rámci témy „boja proti akejkoľvek závislosti“ sme na hodinách etickej výchovy vyhlásili súťaž o najlepší plagát s protifajčiarskou témou. (Príloha: obr. č.8-11)

Ďalšou úlohou podporujúcou tvorivé písanie bolo napísať akrostickú báseň (začiatkové hlásky verša tvoria slovo CIGARETA), prípadne žiaci mohli hlásky slova CIGARETA použiť aj vo veršoch, nielen na začiatku verša.

PREČO POVEDAŤ CIGARETE NIE !

Cena jednej cigarety
Intenzívne znižuje
Gramy tvojej peňaženky
Anatómiu zhoršuje
Rada tebe jedna dobrá
Ešte fajčiť nemieni
Tak stále obloha modrá
Aj pre teba zažiari

STRACH Z CIGARETY

Cerí na nás zuby
Ide nám do krku
Ignoruje naše zásady
Nahovára nás na zlé chodníčky
Robí z nás úbohé trosky
Je nástrojom zabijaka
Tvár rakovinou znetvorí
A smeje sa z našej slabosti

2.6 Tvorivé písanie a mimoškolské aktivity

Žiaci našej školy každoročne pripravujú zaujímavý program pri príležitosti Dňa študentstva, ktorého súčasťou je imatrikulácia prvákov do radov študentstva. Aj tu uplatňujeme vlastné originálne nápady študentov a ich tvorivú iniciatívu. Spomeniem divadelné predstavenia na motívy známych rozprávok, napríklad Mrázik, Snehulienka a sedem pretekárov, na motívy známych muzikálov, akým bol Pacho – hybský zbojník, Adam Šangala. Zaujímavým bolo i autorské divadelné predstavenie Olymp verzus podsvetie. (Príloha: obr. č.12-15)

Transformáciou literárneho textu do dramatickej podoby bolo aj divadelné predstavenie Smrť Jánošíkova trochu inak (Príloha: obr.č.16 a 17). Žiaľ, scenáre sa mi do odovzdania tejto práce už nepodarilo získať. Cieľom spomínaných mimoškolských aktivít je zábavnou formou

zainteresovať čo najviac študentov a sprístupniť im literatúru, umenie, divadlo zážitkovou formou.

Diskusia

Počas môjho uplatňovania techník tvorivého písania vo výučbe SJL, OBN, ETI a v krúžku tvorivého písania som na záver vyučovacej hodiny, prípadne určitého „bloku“ tvorivých techník, dávala žiakom vyplniť „dotazník“ – spätnú väzbu. Zaujímali ma hlavne otázky typu:

- 1) čo sa ti páčilo na hodine
- 2) aký prínos malo pre teba tvorivé písanie
- 3) v čom ťa dnešná hodina obohatila

V nasledujúcej časti uvediem **najčastejšie odpovede žiakov**:

- odhodlal som sa napísať báseň a podarilo sa
- že bola zábavná, zaujímavá
- uvedomila som si, že ma viac baví poézia ako próza a to som básničky nikdy nečítal
- zaujímavé je, že viem napísať zaujímavú vec v krátkom čase
- že sa spolužiaci otvorili a lepšie som ich mohla spoznať
- som prekvapená, že niektorí spolužiaci sú stále ticho a aké krásne básne vedia napísať
- keď som sa mala naučiť hlavnú myšlienku nejakého diela alebo básne, nešlo mi to tak rýchlo, musela som sa donútiť a teraz sa ani nemusím bifľovať, jednoducho to viem
- pri tvorivom písaní môžem písať na akú tému chcem
- viem sa lepšie vyjadrovať, rozšírila sa mi slovná zásoba (ale veď to nám stále hovoríte, že čítaním sa naučíme pravopis a zlepšíme si rečový prejav, mali ste pravdu)
- viac si verím, už sa nebojím čistej stránky
- zahodila som zábrany, nehanbím sa hovoriť o svojich pocitoch pred spolužiakmi
- vďaka hádankárskej dielne som si zopakovala literatúru na maturity
- ľahšie sa mi píše slohové práce, predtým som sa bál, keď učiteľ písal témy na tabuľu, teraz sa už celkom teším
- niekedy sa pristihnem, že aj doma hľadám nejaký verš k maminej vete
- nebojím sa vysloviť svoj názor, rád diskutujem
- na tvorivom písaní sa viac zamýšľam a fantazírujem

- baví ma počúvať hudbu a zapisovať si svoje pocity
- ďakujem za odhalenie svojich schopností, už mi v DOTYKOCHE uverejnili básne
- vďaka tvorivému písaniu som vyhrala literárnu súťaž
- páčilo sa mi písanie toho divadelného scenára a scénických poznámok, je to paráda
- mám rada, keď ma počúvajú, keď recitujem svoje verše

Odpovede žiakov potvrdzujú, že práca s úlohami tvorivého písania je skutočne efektívna a úspešná. Zaradenie tvorivého písania do výučby slovenského jazyka je prínosom pre žiaka, ale aj pre učiteľa.

Záver

Tvorivé písanie sa stáva v poslednom čase predmetom diskusií mnohých odborníkov z radov pedagógov i psychológov, ktorí sa snažia zakomponovať kreatívne písanie do vyučovacích osnov na základných či stredných školách. Organizujú sa letné školy tvorivého písania, metodické semináre, špecializačné a inovačné štúdiá, kurzy tvorivého písania na vysokých školách, konferencie a sympóziá o tvorivom písaní. Úsilím týchto aktivít je zainteresovanie čoraz širšieho počtu učiteľov do ďalšieho vzdelávania v oblasti tvorivého písania.

Cieľom mojej práce bolo načrtnúť možnosti prípravy učiteľov z praxe v rámci Špecializačného a inovačného štúdia. Navrhla som preto plán a tematickú náplň štyridsiaticich štvorhodinových vzdelávacích blokov, v rámci ktorých by si učitelia zážitkovou formou osvojili metodiku rôznych foriem kreatívnych aktivít. V záverečnej časti štúdia by sami a spoločne so svojimi kolegami zrealizovali vlastné zadania. Výsledným produktom by bolo zostavenie a vydanie metodickej príručky tvorivého písania pre učiteľov slovenského jazyka a literatúry, prípadne vytvorenie informačnej internetovej stránky, ktorá by slúžila na výmenu pedagogických skúseností z vlastnej praxe.

Ďalšia časť práce zahŕňa techniky a metodický postup tvorivých aktivít zrealizovaných na hodinách slovenského jazyka a literatúry, občianskej náuky, etickej výchovy so žiakmi Obchodnej akadémie v Seredi.

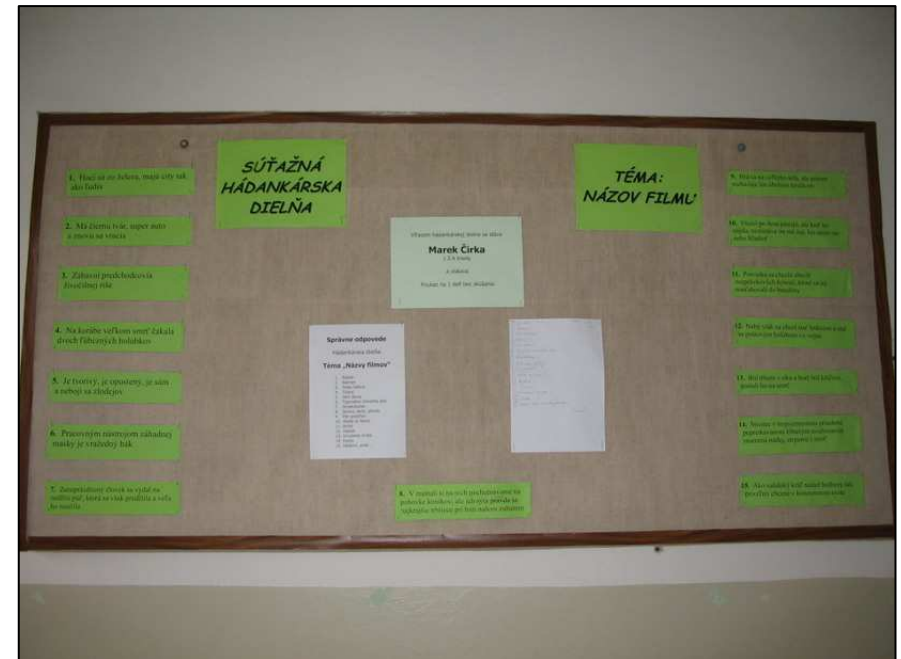
Diskusia je venovaná názorom študentov obchodnej akadémie, absolvujúcich krúžok tvorivého písania a tiež pocitom študentov priamo z hodín slovenského jazyka a literatúry, na ktorých som využila niektorú aktivitu tvorivého písania.

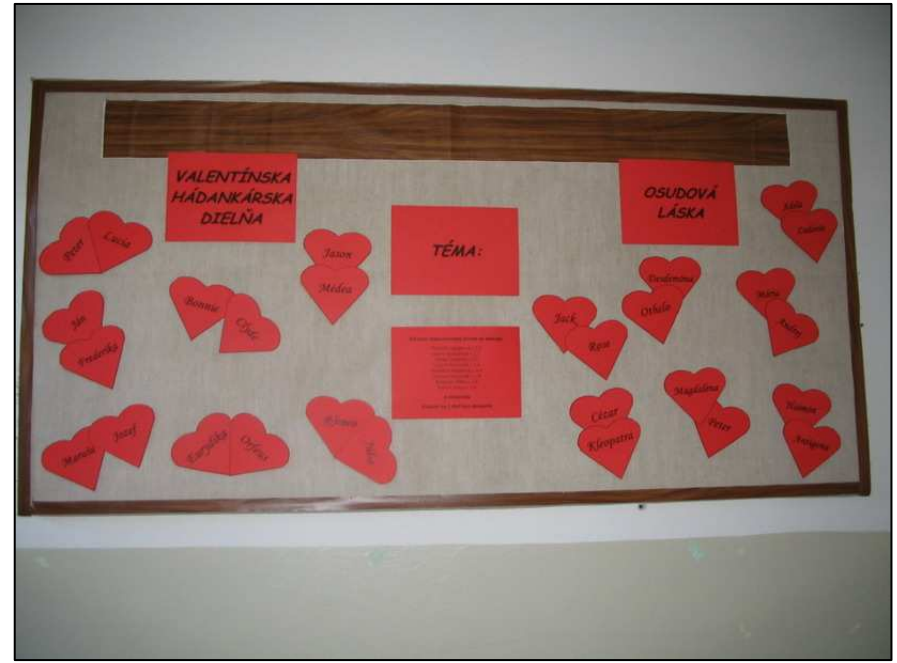
Pevne verím, že v budúcnosti sa tvorivé písanie stane súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu v slovenských školách zakomponovanou priamo do učebných osnov, tematických plánov, štandard a cieľových požiadaviek na vedomosti a zručnosti žiakov i študentov. O to sa musia ale zaslúžiť všetci zaniietení tvoriví učitelia šírením a propagáciou nových učebných textov, vypracovávaním metodických príručiek, ochotou venovať svoj voľný čas svojmu odbornému rastu a celoživotnému vzdelávaniu.

Použitá literatúra

- Bradbury, R.: Zen a umění psát. Praha, Pragma, 1998.
- Eliášová, V.: Tvorivé písanie vo výučbe anglického jazyka na stredných školách. In: Zborník zo Sympózia o tvorivom písaní, Bratislava 2006, s.53-60.
- Gibran, K.: Posol. Letra & Line, Zohor 1995.
- Hanesová, D.: Metódy rozvíjania tvorivosti v kontexte odborného cudzieho jazyka. In: Zborník zo Sympózia o tvorivom písaní, Bratislava 2006, s.123-131.
- Hrdlička, F.: Průvodce po literárním řemesle. Praha, Votobia 2004.
- Kočanová, M.: Tvorivé písanie vo výučbe jazyka a literatúry. In: Zborník zo Sympózia o tvorivom písaní, Bratislava 2006, s.35-40.
- Lencz, L. a kol.: Metodický materiál II k predmetu etická výchova. Bratislava, MC v Bratislave 1994.
- Lokšová, I., Lokša, J.: Tvořivé vyučování. Praha, Grada 2003.
- Tvorivé písanie vo výučbe jazyka a literatúry: Špecializačné a inovačné štúdium pre učiteľov slovenského jazyka a literatúry základných a stredných škôl. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2004.
- Viewegh, M.: Lekce tvůrčího psaní. Brno, Petrov, 2005.
- Vodňanský, J.: Radost z inteligence. Brno, Computer Press 2003.
- Zelina, M.: Tvorivosť v slovenskom edukačnom systéme. In: Zborník zo Sympózia o tvorivom písaní, Bratislava 2006, s.18-20.

Prílohy

OBCHODNÁ AKADÉMIA V SEREDI

udeľuje

Vierke Vivodíkovej

zo 4.C triedy

POUKAZ

**na 1 deň bez skúšania (okrem nahlásených písomiiek)
za víťazstvo v hádankárskej dielni**

.....
deň zvolený majiteľom poukazu

Po vyznačení zvoleného dňa
je potrebné vložiť poukaz do triednej knihy

pečiatka školy

.....
podpis riaditeľky školy

